

ustawa z dnia ... o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawy – Kodeks karny

Art. 1

w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1. w art. 22a po § 6 dodaje się § 7 w brzmieniu:

„§ 7. Przepisy § 5 i § 6 stosuje się odpowiednio do referendarza sądowego, z tym że odwołanie przysługuje do prezesa sądu nadrzędnego, a w przypadku referendarza zatrudnionego w sadzie apelacyjnym – do prezesa sądu apelacyjnego wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości. Odwołanie rozpoznaje się w terminie czternastu dni.”.

Uzasadnienie

Proponowany przepis ustanawia podstawę prawną do odwołania przez referendarza sądowego od ustalonego podziału czynności. Dotąd referendarze nie posiadali ustawowej możliwości zaskarżenia przydziału spraw czy obowiązków, co stwarzało ryzyko nierównomiernego obciążenia pracą bez skutecznego środka zaradczego. Zgodnie z dodanym § 7, referendarz będzie mógł zwrócić się o weryfikację podziału czynności do prezesa sądu wyższego rzędu (np. referendarz sądu rejonowego – do prezesa właściwego sądu okręgowego). Takie rozwiązanie wprowadza mechanizm kontroli i równowagi obciążenie referendarzy obowiązkami, co sprzyja sprawiedliwemu podziałowi pracy. Termin czternastu dni na rozpoznanie odwołania zapewnia sprawność procedury. Zmiana ta oparta jest na analogicznych uprawnieniach sędziów i asesorów sądowych (którzy mogą odwołać się do Krajowej Rady Sądownictwa od zmiany zakresu obowiązków skutkującej przeniesieniem), dostosowując je odpowiednio do struktury służbowej referendarzy. W przypadku referendarza zatrudnionego w sadzie apelacyjnym odwołanie powinno przysługiwać do prezesa innego sądu apelacyjnego, wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości.

2. w art. 36a § 1:

- przed wyrazami „asesorzy sądowi tego sądu” skreśla się wyraz „oraz” i dodaje się przecinek,
- po wyrazach „asesorzy sądowi tego sądu” dodaje się wyrazy „oraz referendarze sądowi tego sądu”.

Uzasadnienie

Celem zmiany jest zagwarantowanie referendarzom sądowym prawa uczestnictwa w zgromadzeniach ogólnych sędziów sądu rejonowego (oraz – analogicznie – sądu okręgowego, jeżeli w danym okręgu zatrudnieni są referendarze sądowi) bez prawa głosu. Dotychczas w zgromadzeniach ogólnych sędziów sądów powszechnych uczestniczyć mogli poza sędziami jedynie asesorzy (oraz sędziowie delegowani) bez prawa udziału w głosowaniu. Dodanie referendarzy sądowych do kręgu osób uprawnionych do udziału w zgromadzeniu ogólnym umożliwi im zapoznanie się z działalnością danego sądu, wysłuchanie informacji przedstawianych na zgromadzeniu oraz ewentualne zabieranie głosu w dyskusji (również bez prawa udziału w głosowaniu). Zmiana ta integruje referendarzy ze społecznością sądu i zwiększa transparentność, jednocześnie nie naruszając kompetencji decyzyjnych zgromadzenia sędziów.

3. w art. 148:

w § 2 skreśla się wyraz „referendarze”,
w § 2a skreśla się wyrazy „referendarza albo”,
w § 3 skreśla się wyraz „referendarzy”.

Uzasadnienie

Referendarze sądowi zostają wyłączeni spod regulacji dotyczących okresowych ocen pracy, uregulowanych w art. 148 § 2–3 ustawy. Przepisy te odsyłały m.in. do trybu sporządzania oceny przez prezesa sądu i rozpatrywania sprzeciwu od oceny (w przypadku referendarzy – dotychczas przez tego samego prezesa sądu, który sporządził ocenę, por. art. 148 § 2a, co nie zapewniało obiektywnej kontroli).

Skreślenie wskazanych odniesień do referendarzy oznacza, że referendarze sądowi nie będą już objęci systemem okresowych ocen pracy przewidzianym pierwotnie głównie dla asystentów sędziów.

Kwestie ewentualnych uchybień w pracy referendarza będą nadal mogły być badane w ramach postępowań dyscyplinarnych – zmiana czyni więc system odpowiedzialności bardziej przejrzystym, zastępując automatyzm zwolnienia bardziej gwarancyjną procedurą dyscyplinarną.

W obecnym stanie prawnym konstrukcja ocen okresowych (w szczególności możliwość uzyskania negatywnej oceny i wręcz iluzoryczna droga odwoławcza) stwarza bezpośrednie przełożenie na możliwość wpływu na niezależność orzeczniczą referendarza i jest głównym instrumentem nacisku pozamerytorycznego. Nie trzeba wspominać o archaizmie tego rozwiązania. Znamionnym także jest, że referendarz wykonujący czynności orzecznicze, podlega znacznie większej kontroli (oceny okresowe,

kontrola wizytacyjna i lustracyjna, postępowanie dyscyplinarne, upomnienie prezesa) niż sędzia.

4. w art. 149 skreśla się § 1a.

Uzasadnienie

Należy niezwłocznie usunąć w art. 149 usp zapis §1a przewidujący mianowanie na stanowisko referendarza sądowego osoby bez konieczności zdania egzaminu zawodowego, która przed mianowaniem przez okres co najmniej 5 lat była zatrudniona na stanowisku asystenta sędziego w pełnym wymiarze czasu pracy, a w przypadku zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy okres ten podlega proporcjonalnemu wydłużeniu. Zapis ten, wprowadzony w 2023 roku, rodzi ryzyko wykonywania czynności orzeczniczych bez wymaganych kwalifikacji i przygotowania zawodowego (osoby tylko po ukończonych studiach).

5. art. 150 § 1 otrzymuje brzmienie:

„Na stanowisko starszego referendarza sądowego mianuje się referendarza, który zajmował stanowisko referendarza sądowego przez co najmniej 10 lat i nie był karany za przewinienia dyscyplinarne”.

Uzasadnienie

Zmiana usuwa warunek posiadania pozytywnych ocen okresowych w ostatnich 5 latach jako przesłankę mianowania referendarza na stanowisko starszego referendarza sądowego. W związku ze zniesieniem systemu ocen okresowych referendarzy, pozostawienie tego wymogu czyniłoby awans na starszego referendarza niemożliwym do osiągnięcia (brak ocen do wykazania).

Po zmianie, do uzyskania awansu na stanowisko starszego referendarza wystarczy nieskazitelna służba przez wymagany okres (co najmniej 10 lat) oraz brak kar dyscyplinarnych. Utrzymano zatem meritum dotychczasowej regulacji – awans zastrzeżony dla doświadczonych referendarzy o nienagannej pracy – eliminując wymóg czysto formalny, którego spełnienie stało się niemożliwe wskutek rezygnacji z ocen. Zmiana ta zapobiega powstaniu luki prawnej i gwarantuje referendarzom możliwość dalszego rozwoju kariery zawodowej zgodnie z założeniami ustawodawcy (tj. utworzeniem stanowiska starszego referendarza dla najbardziej doświadczonych pracowników).

Zmiana w §1 ma na celu także wprowadzenie zasady, że awans zawodowy referendarza sądowego na starszego referendarza sądowego odbywać powinien się według czytelnych kryteriów wynikających z ustawy, nie stanowić zaś uznaniowej fakultatywnej decyzji. Zmiana taka pozwoliłaby na urzeczywistnienie postulatów zawartych w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2011 r., sygn. akt P 38/08

(zob. pkt 2.4.3.). W aktualnym stanie prawnym, wedle wykładni stosowanej przez prezesów sądów apelacyjnych, awans zawodowy referendarza stanowi uznaniową decyzję prezesa sądu apelacyjnego, niezależną od spełnienia wymogów określonych w ustawie. Decyzja ta w praktyce często jest podejmowana z powodów pozamerytorycznych (np. finansowych). Rozwiązanie takie, uzależniające awans zawodowy od uznaniowej decyzji prezesa sądu apelacyjnego, w oczywisty sposób może stanowić podstawę do nacisków pozamerytorycznych i negatywnie wpływać na zakres niezależności orzeczniczej referendarza.

6. w art. 150 § 3 słowa „prezes sądu apelacyjnego” zastępuje się słowami: „Minister Sprawiedliwości”.

Uzasadnienie

Zmiana w § 3 ma na celu podwyższenie statusu ustrojowego referendarza sądowego.

W pierwotnym stanie prawnym referendarzy mianował Minister Sprawiedliwości, zaś w aktualnym stanie prawnym czyni to prezes sądu apelacyjnego.

Zwrócić należy uwagę, że referendarzy sądowych w sądach administracyjnych mianuje naczelny organ sprawujący funkcje organizacyjne i nadzorcze w sądownictwie administracyjnym, czyli Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego. Podobną zasadę należy przywrócić w sądownictwie powszechnym. Organem mianującym i rozwiązującym stosunek pracy powinien być zatem Minister Sprawiedliwości.

7. art. 151 § 1 otrzymuje brzmienie:

„Podczas wydawania orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach referendarz jest niezależny i podlega tylko Konstytucji RP oraz ustawom. W przypadku, w którym wydanie orzeczenia lub zarządzenia wymaga rozstrzygnięcia istotnej wątpliwości co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją RP, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, referendarz przekazuje sprawę do rozpoznania sądowi”.

Uzasadnienie

Zmiana zawarta w § 1 ma na celu zwiększenie zakresu niezależności referendarzy sądowych, wskazując jednoznacznie, że **podczas orzekania referendarze są niezależni i podlegają wyłącznie Konstytucji RP oraz ustawom**.

Brzmienie proponowanego przepisu nawiązuje do unormowania konstytucyjnego dotyczącego asesorów sądowych (na wzór obecnego art. 106j § 1 usp) i ma na celu wskazanie także, że referendarz ma prawo powziąć wątpliwości prawne co do zgodności aktu normatywnego (w tym podustawowego) z aktem wyższego rzędu. Proponowanym rozwiązaniem w przypadku powzięcia tego typu wątpliwości jest obowiązek referendarza przekazania sprawy do rozpoznania sądowi, jako organowi uprawnionemu do dokonania kontroli konstytucyjności, czy to w trybie pytania prawnego do Trybunału

Konstytucyjnego, czy to bezpośredniego zastosowania Konstytucji RP. Uprawnień takich ze względów ustrojowych nie należy przekazywać referendarzom sądowym.

8. w art. 151 § 2 po słowie „okręgowego” dodaje się słowa: „w szczególności w przypadku:

- 1) konieczności wyboru kandydatów na rzecznika dyscyplinarnego lub członków komisji dyscyplinarnych, o których mowa w § 3 pkt 4, 5 i 6;
- 2) złożenia pisemnego wniosku o zwołanie zebrania przez co najmniej jedną trzecią referendarzy zatrudnionych w danym okręgu”.

9. art. 151 § 3 otrzymuje brzmienie: „Zebranie referendarzy okręgu:

- 1) reprezentuje referendarzy okręgu wobec organów sądów,
- 2) zajmuje stanowisko we wszystkich sprawach istotnych dla wykonywania zadań przez referendarzy,
- 3) wybiera na okres kadencji wynoszącej jeden rok przedstawiciela referendarzy okręgu,
- 4) wybiera dwóch kandydatów na rzecznika dyscyplinarnego okręgu sądowego do spraw referendarzy, o którym mowa w art. 152 § 2a,
- 5) wybiera kandydatów do komisji dyscyplinarnej, o której mowa w art. 152 § 4, w liczbie dwukrotnie przekraczającej liczbę członków komisji,
- 6) wybiera jednego kandydata do komisji dyscyplinarnej, o której mowa w art. 152 § 5”.

10. w art. 151 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„Przewodniczącym zebrania referendarzy okręgu jest referendarz najstarszy wiekiem, chyba że zebranie wybierze innego przewodniczącego. Uchwały zebrania referendarzy okręgu podejmowane są w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej referendarzy okręgu. Prezes sądu okręgowego niezwłocznie przekazuje treść uchwał zebrania referendarzy okręgu wszystkim referendarzom zatrudnionym w okręgu oraz organom właściwym do mianowania rzecznika dyscyplinarnego i członków komisji dyscyplinarnych”.

Uzasadnienie

Art. 151 ustawy określa rolę tzw. zebrania referendarzy okręgu. Dotychczas, zgodnie z § 3, zebranie to mogło jedynie zajmować stanowiska w sprawach istotnych dla referendarzy oraz wybierać przedstawiciela referendarzy okręgu.

Zmiana polegająca na dodaniu w § 3 oraz nowych punktów 1 oraz 4–6 rozszerza kompetencje samorządu referendarzy sądowych. Zebranie referendarzy uzyska wyraźną podstawę do wskazywania kandydatów na członków komisji dyscyplinarnych (I i II instancji) oraz na rzecznika dyscyplinarnego ds. referendarzy. Kandydaci ci będą następnie powoływani na funkcje dyscyplinarne przez właściwe organy (prezesów sądów okręgowych lub Ministra Sprawiedliwości). Procedura ich wyłaniania została uregulowana w dodawanych punktach 4–6, aby zapewnić demokratyczny i sprawny

przebieg zebrań: wymóg tajnego głosowania większością bezwzględną przy quorum 1/3 referendarzy gwarantuje reprezentatywność wskazań, a obowiązek niezwłocznego przekazania wyników organom powołującym – ich skuteczność.

Ponadto, przewidziano zabezpieczenie w postaci możliwości samodzielnego zwołania zebrania przez środowisko referendarzy, jeśli prezes okręgu uchylałby się od tego obowiązku. Wszystkie te zmiany realizują postulaty zwiększenia samorządności referendarzy i ich wpływu na kwestie dyscyplinarne własnego środowiska, co służy wzmocnieniu bezstronności i obiektywizmu postępowań dyscyplinarnych (referendarze będą mieli wpływ na skład organów orzekających w ich sprawach). W efekcie referendarze zyskają uprawnienia w zakresie opiniowania lub delegowania swoich przedstawicieli do organów dyscyplinarnych.

Zmiany zawarte w § 2-3 mają na celu wzmocnienie zakresu niezależności referendarzy, poprzez przyznanie zebraniom referendarzy okręgu (stanowiących szczytkowy samorząd referendarzy) realnych kompetencji.

Zebrania referendarzy okręgu mają wskazywać kandydatów do pełnienia funkcji w komisjach dyscyplinarnych orzekających o odpowiedzialności dyscyplinarnej referendarzy, a także na rzecznika dyscyplinarnego okręgu sądowego do spraw referendarzy. Rozwiązanie takie ma służyć zwiększeniu niezależności referendarzy poprzez wprowadzenie zasady, że mają oni wpływ na skład komisji dyscyplinarnych. W przypadku komisji I instancji powoływanych przez prezesa sądu okręgowego proponuje się, by właściwe zebranie okręgu wskazywało kandydatów w liczbie dwukrotnie przekraczającej liczbę członków komisji. W przypadku komisji odwoławczych, powoływanych przez Ministra Sprawiedliwości proponuje się, by każde zebranie referendarzy okręgu wskazywało jednego kandydata. Z tak utworzonej puli kandydatów powoływałoby się członków komisji.

11. w art. 151 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„Przedstawiciel referendarzy okręgu:

- 1) reprezentuje referendarzy okręgu wobec organów sądów,
- 2) może uczestniczyć, bez prawa udziału w głosowaniu, w posiedzeniach kolegium sądu okręgowego”.

Uzasadnienie

Zmiana zawarta w § 4 ma na celu umożliwienie przedstawicielowi referendarzy okręgu uczestnictwa, z głosem doradczym, w posiedzeniach kolegium sądu okręgowego. Pozwoli to na bardziej realne umożliwienie przedstawicielowi zabierania głosu w sprawach ważnych dla referendarzy.

12. art. 151a § 1c otrzymuje brzmienie:

„Minister Sprawiedliwości albo prezes sądu apelacyjnego wydaje decyzję w przedmiocie wniosku referendarza sądowego o przeniesienie na inne miejsce służbowe, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, a także okoliczności wynikające z uzasadnienia wniosku. Od decyzji prezesa sądu apelacyjnego przysługuje odwołanie do Ministra Sprawiedliwości w terminie siedmiu dni od dnia jej doręczenia. Od decyzji wydanej przez Ministra Sprawiedliwości nie służy odwołanie, jednakże strona niezadowolona z decyzji może zwrócić się do tego organu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy; do wniosku tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołania od decyzji.

13. w art. 151a uchyla się § 6,

14. w art. 151a § 7 wyrazy „§ 4–6” zastępuje się wyrazami „§ 4–5”,

15. w art. 151a § 8 skreśla się wyrazy „bez jego zgody”.

Uzasadnienie

Zaproponowana zmiana porządkuje i wzmacnia gwarancje stabilności służbowej oraz niezależności referendarzy sądowych, a zarazem wprowadza przejrzystą ścieżkę kontroli decyzji personalnych. Po pierwsze, modyfikacja § 1c znosi mechanizm blokady kolejnych wniosków o przeniesienie (skreślenie zdań o trzyletniej „karencji” i pozostawieniu wcześniejszego wniosku bez rozpoznania) na rzecz realnych gwarancji odwoławczych: od decyzji prezesa sądu apelacyjnego przysługuje odwołanie do Ministra Sprawiedliwości, a od decyzji Ministra – wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Rozwiązanie przesunęło akcent z formalnych ograniczeń dostępu do procedury na dwutorową kontrolę (instancyjną i w trybie ponownego rozpatrzenia), sprzyjając racjonalnemu wykorzystaniu kadr i przejrzystości decyzji. Po drugie, uchylenie § 6 eliminuje delegowanie bez zgody na podstawie nieostrej przesłanki „interesu wymiaru sprawiedliwości”, ograniczając uznaniowość i najsilniejszą ingerencję w sytuację zawodową referendarza; jednocześnie pozostają w pełni dostępne instrumenty delegowania za zgodą z § 4–5 oraz szczególne przypadki przeniesienia bez zgody przewidziane w innych jednostkach art. 151a, co zapewnia wystarczające narzędzia organizacyjne. Konsekwentnie koryguje się § 7 (odesłanie „§ 4–6” zastępuje „§ 4–5”) oraz usuwa z § 8 zbędne po uchyleniu § 6 słowa „bez jego zgody”, przy zachowaniu 10% dodatku za delegacje dłuższe niż 6 miesięcy.

16. w art. 151a uchyla się § 10 pkt 1.

17. w art. 151a w § 10 pkt 2 skreśla się wyrazy „lub jego reorganizacji”, zaś słowo „powodującego” nadaje się brzmienie „powodującego”,

18. w art. 151a w § 11 skreśla się słowa „lub reorganizowanym”,

19. w art. 151a w § 16 skreśla się zdanie drugie.

Uzasadnienie

Projekt równolegle rezygnuje z automatyzmu kadrowego opartego na ocenach okresowych: uchylenie § 10 pkt 1 likwiduje podstawę do automatycznego wypowiedzenia po dwóch kolejnych ocenach negatywnych, co wzmacnia niezależność orzecznictwa i lepiej odpowiada zasadzie proporcjonalności, zwłaszcza że adekwatne reakcje zapewnia tryb dyscyplinarny. Doprecyzowuje się też przesłanki organizacyjne rozwiązania stosunku pracy: w § 10 pkt 2 skreślenie zwrotu „lub jego reorganizacji” oraz korekta „powodującego” ograniczają tę podstawę do obiektywnego przypadku zniesienia sądu; w ślad za tym usuwa się z § 11 wzmiankę o „reorganizowanym” sądzie, tak aby świadczenie pomostowe przysługiwało wyłącznie przy likwidacji. Wreszcie, skreślenie zdania drugiego w § 16 eliminuje odesłanie do art. 53 Kodeksu pracy, podnosząc standard stabilności zatrudnienia przy jednoczesnym pozostawieniu w § 10 pkt 3 weryfikowalnej przesłanki trwałej niezdolności do pracy, potwierdzanej w trybie orzecznictwa ZUS. Całość zmian – od wprowadzenia dwutorowej kontroli decyzji o przeniesieniu, przez rezygnację z delegowania bez zgody i automatycznego zwalniania na tle ocen, po doprecyzowanie podstaw organizacyjnych – tworzy spójny, proporcjonalny i przewidywalny model zarządzania kadrami referendarzy zgodny z ich niezależnością.

Wykreślenie § 10 pkt 1 powiązane jest z innymi zmianami w zakresie ocen okresowych, które zostały omówione wyżej. Zmiany zawarte w § 11 i 16 mają na celu zwiększenie stabilności zawodowej referendarza, likwidując możliwości uznaniowego podejmowania decyzji o rozwiązaniu stosunku pracy. Tym samym zwiększą zakres niezależności referendarzy. W proponowanym brzmieniu § 11 skreśla się możliwość rozwiązania stosunku pracy z referendarzem w przypadku reorganizacji sądu (przykładowo zniesienia wydziału lub jego podziału na dwa). Możliwość taką pozostawiono natomiast w przypadku zniesienia sądu. Skreślając § 16, a zatem odwołanie do art. 53 Kodeksu pracy, proponuje się zniesienie możliwości uznaniowego rozwiązania stosunku pracy z referendarzem w przypadku nieobecności w pracy z powodu choroby trwającej co do zasady 6 miesięcy. Możliwość taka była w przeszłości nadużywana przez prezesów sądów. Dla swej niezależności orzecznik będący referendarzem nie powinien obawiać się zwolnienia z pracy w przypadku trwającej 6 miesięcy choroby (np. nowotworowej albo będącej wynikiem ciężkiego wypadku drogowego). Natomiast w sytuacji trwałej niezdolności do pracy dalej pozostawia się możliwość rozwiązania stosunku pracy za

wypowiedzeniem w przypadku uznania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków referendarza.

20. w art. 151b uchyla się § 2a,

21. w art. 151b § 2d-2g otrzymują brzmienie:

„§ 2d. Czas pracy referendarza sądowego jest zadaniowym czasem pracy.

§ 2e. Do referendarza sądowego nie stosuje się przepisów Kodeksu pracy o normach czasu pracy, pracy w godzinach nadliczbowych oraz ewidencji czasu pracy, z wyjątkiem przepisów o obowiązkowym odpoczynku dobowym i tygodniowym.

§ 2f. Prezes sądu, ustalając zakres czynności referendarza sądowego, określa zadania i terminy ich wykonania, kierując się właściwością wydziału oraz zasadą równomiernego obciążenia obowiązkami,

§ 2g. Przepisy § 2d - § 2f stosuje się odpowiednio do referendarza sądowego delegowanego do innego sądu lub instytucji”.

22. w art. 151b uchyla się § 2h-§ 2l”.

Uzasadnienie

Skreślenie § 2a usuwa powiązanie systemu wynagrodzeń z ocenami okresowymi – przepis ten wydłużał okresy wymagane do awansu o 3 lata w przypadku negatywnej oceny referendarza. Wobec zniesienia ocen, regulacja ta staje się zbędna. Tym samym każdy referendarz będzie mógł awansować płacowo w statych, określonych przedziałach czasowych.

Uchylane § 2d–2l zawierały obowiązujący dotąd system czasu pracy, wzorowany na przepisach kodeksu pracy (przewidujący nominalnie 8-godzinny dzień i przeciętnie 40-godzinny tydzień pracy, możliwość wprowadzenia systemu równoważnego lub zadaniowego za zarządzeniem prezesa sądu, ustalanie „norm pracy” dla referendarzy objętych zadaniowym czasem pracy oraz możliwość polecenia pracy w wyjątkowych przypadkach w niedziele i święta – zob. art. 151b § 2d–2l USP przed nowelizacją). Proponuje się zastąpienie tego skomplikowanego i restrykcyjnego systemu prostszą regulacją opartą w całości na zadaniowym czasie pracy. Nowe propozycje stanowią, że **czas pracy referendarza jest zadaniowym czasem pracy**, a nie określonym przez sztywne normy godzinowe. Do referendarzy nie stosuje się przepisów Kodeksu pracy o normach i nadgodzinach, poza obowiązkiem zapewnienia minimalnego odpoczynku dobowego i tygodniowego – co gwarantuje przestrzeganie podstawowych praw pracowniczych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Takie rozwiązanie odpowiada także charakterowi pracy referendarzy, którzy wykonują czynności orzecznicze wymagające nieraz samodzielnego kształtowania czasu pracy (np. pisanie uzasadnień, analiza akt sprawy poza posiedzeniami, itp.). Nowelizacja

usuwa te wątpliwości – referendarz będzie rozliczany z powierzonych zadań i terminowości ich wykonania.

Podsumowując, zmiany w art. 151b realizują postulat wprowadzenia powszechnego zadaniowego systemu czasu pracy referendarzy, z poszanowaniem ich prawa do wypoczynku i zlikwidowaniem sztywnych norm ilościowych spraw do załatwienia. Przewiduje się, że przełoży się to pozytywnie na **jakość orzecznictwa** referendarzy (mniej presji statystycznej) oraz na **komfort pracy**, co łącznie sprzyja sprawniejszemu i bardziej rzetelnemu załatwianiu spraw obywateli.

23. art. 151b § 3 otrzymuje brzmienie:

„Przepisy art. 45 § 1, art. 82a § 1 i 3, art. 83a, art. 86-89, art. 92 § 1-2, art. 93, art. 96 oraz art. 97 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do referendarzy, z tym że urlopu, o którym mowa w art. 93, udziela prezes właściwego sądu apelacyjnego.”.

24. w art. 151b § 4 otrzymuje brzmienie:

„Przepisy art. 12a oraz art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r., poz. 1332) stosuje się odpowiednio do referendarzy”.

Uzasadnienie.

Zmiany w § 3 dotyczą rozszerzenia odpowiedniego stosowania do referendarzy sądowych właściwych przepisów dotyczących sędziów:

- zakazu prowadzenia przez referendarzy sądowych dodatkowej aktywności zawodowej i gospodarczej, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków referendarza,
- przepisów dotyczących nagród jubileuszowych,
- przepisów dotyczących pożyczki na cele mieszkaniowe.

Zmiana polegająca na skreśleniu generalnego odwołania do ustawy o pracownikach sądów i prokuratury ma na celu zaakcentowanie odrębności statusu ustrojowego referendarza od statusu pracowników administracyjnych. Nie doprowadzi to do luk ustawowych, ponieważ status referendarza uregulowany został kompleksowo, zaś w ściśle określonym zakresie uregulowano go poprzez odwołanie do statusu sędziego. Odwołanie do ustawy o pracownikach sądów i prokuratury dotyczyć będzie jedynie wąskiego zakresu spraw, uregulowanych w art. 12a (prawo do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie odosobnienia z powodu choroby zakaźnej) oraz w art. 17 (prawo do jednorazowej odprawy w razie ustania stosunku pracy z powodu przejścia na rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy).

25. po art. 151c dodaje się art. 151d w brzmieniu:

„§ 1. Referendarz sądowy na posiedzeniu z udziałem stron, odbywającym się w budynku sądu, używa stroju urzędowego. Strojem urzędowym referendarza sądowego jest toga.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia wzór stroju urzędowego referendarza sądowego oraz zasady jego używania, mając na uwadze konieczność zachowania powagi sądu”.

Uzasadnienie

Obecnie referendarze nie posiadają odrębnej togi i na sali rozpraw czy podczas licytacji komorniczych występują w stroju cywilnym, co odbiega od wizerunku innych organów procesowych (sędziów, asesorów czy prokuratorów). Środowisko referendarzy postuluje wprowadzenie oficjalnej togi referendarskiej, co **ma podkreślić rangę urzędu referendarza oraz zwiększyć powagę i rozpoznawalność tych osób dla stron postępowania.**

Wprowadzenie stroju urzędowego w postaci togi ujednolici wygląd referendarzy z pozostałymi uczestnikami wymiaru sprawiedliwości sprawującymi funkcje orzecznicze. Ma to znaczenie praktyczne – strona bądź publiczność na sali rozpraw łatwiej zidentyfikuje referendarza jako osobę pełniącą funkcję sądową, co wpłynie pozytywnie na autorytet wydawanych przez niego orzeczeń. Również podczas licytacji sądowych użycie togi wzmocni doniosłość czynności i podporządkuje jej przebieg regułom powagi sądu.

Upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia zapewni możliwość opracowania szczegółowego wzoru togi referendarskiej jasno wskazującymi przynależność do wymiaru sprawiedliwości. Konsultacja z Krajową Radą Sądownictwa przy tworzeniu wzoru to dodatkowa gwarancja zachowania tradycji i godności stroju. Reasumując, zmiana ta ma znaczenie symboliczne i praktyczne: wzmacnia prestiż stanowiska referendarza sądowego i realizuje zasadę, że organ sprawujący wymiar sprawiedliwości (choćby w zakresie ograniczonym) powinien być zewnętrznie identyfikowalny poprzez oficjalny strój.

26. w art. 152 § 4 otrzymuje brzmienie:

„Komisje dyscyplinarne powołują, na kadencję trwającą cztery lata, prezesi sądów okręgowych, spośród kandydatów wskazanych przez zebranie referendarzy okręgu, o którym mowa w art. 151 § 3 pkt 5, do rozpatrywania w pierwszej instancji spraw dyscyplinarnych referendarzy zatrudnionych w okręgu sądowym.”.

27. w art. 152 § 5 otrzymuje brzmienie:

„Minister Sprawiedliwości powołuje, na kadencję trwającą cztery lata, spośród kandydatów wskazanych przez zebrania referendarzy okręgów, o których mowa w art.

151 § 3 pkt 6, komisję dyscyplinarną do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych referendarzy w drugiej instancji.”.

28. w art. 152 po § 6 dodaje się § 6a–6b w brzmieniu:

„§ 6a. Referendarz sądowy pełniący funkcję członka komisji dyscyplinarnej albo rzecznika dyscyplinarnego okręgu do spraw referendarzy sądowych nie może, przez czas pełnienia tej funkcji:

- 1) pełnić funkcji przewodniczącego wydziału, kierownika sekcji lub ich zastępców ani wykonywać tych funkcji w charakterze osoby czasowo je pełniącej;
- 2) pełnić czynności administracyjnych w Biurze Krajowej Rady Sądownictwa, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej”.

§ 6b. Rzecznika dyscyplinarnego okręgu do spraw referendarzy sądowych, na kadencję trwającą cztery lata, powołuje prezes sądu okręgowego spośród kandydatów wskazanych przez zebranie referendarzy okręgu, o którym mowa w art. 151 § 3 pkt 4. ”.

29. w art. 152 § 7 dodaje się zdanie trzecie:

„Od decyzji prezesa sądu o upomnieniu referendarzowi sądowego przysługuje odwołanie do komisji dyscyplinarnej do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych referendarzy w drugiej instancji”.

Uzasadnienie

Zmiana art. 152 jest konsekwencją zwiększenia roli środowiska referendarzy. W ustępie 4 i 5 wprowadzono zasadę, że składy komisji dyscyplinarnych orzekających w sprawach referendarzy (I instancji w okręgu i II instancji przy Ministrze Sprawiedliwości) powoływane są wyłącznie spośród kandydatów wskazanych przez zebrania referendarzy okręgu. Oznacza to, że referendarze zyskają realny wpływ na to, kto będzie ich sądził dyscyplinarnie. Dotąd art. 152 § 4 i 5 nie zawierały takiego ograniczenia – prezesi i Minister mogli dowolnie powoływać członków komisji dyscyplinarnych, choć przepis wymagał, by w skład komisji wchodziła referendarze (co najmniej w określonej liczbie). Jednak brak było procedury wyłaniania kandydatów przez samych referendarzy. Obecna zmiana wiąże organy powołujące wolą zebrań referendarzy: będą one musiały wybierać spośród osób, które uzyskały mandat zaufania swojego środowiska. To rozwiązanie zapewnia większą niezależność sądów dyscyplinarnych dla referendarzy.

Dodawane § 6a i § 6b wprowadzają przepisy antykumulacyjne i porządkujące: osoba, która została powołana na członka komisji dyscyplinarnej lub rzecznika dyscyplinarnego referendarzy, nie będzie mogła w czasie pełnienia tej funkcji piastować stanowisk kierowniczych w sądzie ani być delegowana poza macierzysty sąd (np. do Ministerstwa Sprawiedliwości). Celem § 6a jest uniknięcie sytuacji potencjalnego konfliktu interesów lub wywierania nacisków: członek komisji dyscyplinarnej powinien być niezależny od

wpływów funkcyjnych, stąd zakaz łączenia jego roli z funkcją przewodniczącego wydziału itp. oraz zakaz delegowania (co mogłoby być użyte jako forma nagrody lub presji). Dzięki temu orzecznictwo dyscyplinarne referendarzy będzie bardziej obiektywne i odporne na czynniki zewnętrzne. Zapis § 6b określa natomiast tryb powołania rzecznika dyscyplinarnego referendarzy – dokona tego prezes sądu okręgowego spośród kandydatów wskazanych przez zebranie referendarzy okręgu (czyli znów – spośród osób wybranych przez samych referendarzy). Dotychczas sposób wyłonienia rzecznika nie był jawnie uregulowany w ustawie, co mogło budzić wątpliwości; teraz sytuacja jest klarowna i spójna z powyższymi zmianami.

Łącznie, przepisy te winny stworzyć spójny system, w którym samorząd referendarzy wyłania kandydatów, a władze sądu formalnie ich powołują – co zwiększa akceptację społeczności dla organów dyscyplinarnych i legitymizuje ich działania. Można oczekiwać, że dzięki temu procedury dyscyplinarne będą cieszyły się większym zaufaniem samych referendarzy, a orzeczenia dyscyplinarne – większym autorytetem.

30. dodaje się art. 153c w brzmieniu:

„§ 1. Referendarz sądowy, oraz członek jego rodziny mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego oraz świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

§ 2. Prawo do emerytury na zasadach wskazanych w przepisach niniejszej ustawy przysługuje po przepracowaniu łącznie na stanowisku referendarza sądowego i starszego referendarza sądowego okresu co najmniej 25 lat. Do okresu tego zalicza się wcześniejsze zatrudnienie na stanowisku etatowego aplikanta sądowego, asystenta sędziego lub asystenta prokuratora, a także okres odbytej aplikacji ogólnej odbytej na podstawie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, pozaetatowej aplikacji sędziowskiej, aplikacji sędziowskiej lub aplikacji prokuratorskiej, aplikacji referendarskiej.

§ 3. Emerytura referendarza sądowego wynosi:

- 1) 25% podstawy jej wymiaru, oraz
- 2) po 2% podstawy jej wymiaru za każdy rok pracy, o której mowa w § 2,
- 3) po 2% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzedzających pracę, o której w mowa w § 2,
- 4) po 1% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych związanych z pracą odbywaną równolegle z pracą, o której mowa w § 2,
- 5) po 1% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 4. Przy obliczaniu emerytury okresy, o których mowa w § 3 pkt 2 i 3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

§ 5. Podstawę wymiaru emerytury o której mowa w § 1 stanowi suma:

- 1) średniego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego referendarza sądowego, o którym mowa w art. 151b § 1 lub § 2,
- 2) średniego miesięcznego dodatku funkcyjnego, o którym mowa w art. 151a § 8,
- 3) średniego miesięcznego dodatku specjalnego, o którym mowa w art. 78 § 3 w zw. z art. 151a § 7,
- 4) średniego miesięcznego dodatku za długoletnią pracę, o którym mowa w art. 151b § 2b,
- 5) gratyfikacji jubileuszowych, o których którym mowa w art. 151b § 2b,
- 6) średniego miesięcznego dodatku funkcyjnego, o którym mowa w art. 151b § 2c - z ostatnich 10 lat pracy przed dniem przejścia na emeryturę.

§ 6. Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje referendarzowi sądowemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresie zatrudnienia na stanowisku referendarza sądowego lub starszego referendarza sądowego albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tego zatrudnienia.

§ 7. Przepisu § 3 pkt 3 nie stosuje się do referendarza sądowego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

§ 8. Renta dla referendarza sądowego całkowicie niezdolnego do pracy wynosi:

- 1) 20% podstawy wymiaru, o której mowa w § 5, oraz
- 2) po 2% podstawy wymiaru za każdy rok pracy, o której mowa w § 2,
- 3) po 2% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzedzających pracę, o której mowa w § 2,
- 4) po 1% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych związanych z pracą odbywaną równolegle z pracą, o której mowa w § 2,
- 5) po 1% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 9. Renta dla osoby częściowo niezdolnej do pracy wynosi 80% renty dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy.

§ 10. Przy obliczaniu renty okresy, o których mowa w § 7 pkt 2-3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

§ 11. Emerytura i renta oraz podstawy ich wymiaru podlegają waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 12. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty lub prawa do emerytury lub renty referendarza sądowego o których mowa w przepisach niniejszej ustawy z prawem do emerytury lub renty wypłacanych na zasadach ogólnych wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 13. W razie śmierci referendarza sądowego, członkom jego rodziny, spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje uposażenie rodzinne w wysokości:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej – 85%,
 - 2) dla dwóch osób uprawnionych – 90%,
 - 3) dla trzech lub więcej osób uprawnionych – 95%
- podstawy wymiaru.

§ 14. Podstawę wymiaru uposażenia rodzinnego o którym mowa w § 1 stanowi:

- 1) podstawa wymiaru, o której mowa w § 5 - o ile okres zatrudnienia referendarza sądowego przed śmiercią, obliczony zgodnie z zasadami określonymi w § 2 wyniósł co najmniej 25 lat,
- 2) 80% podstawy wymiaru, o której mowa w § 5 – o ile okres zatrudnienia referendarza sądowego przed śmiercią, obliczony zgodnie z zasadami określonymi w § 2 wyniósł powyżej 15, a poniżej 25 lat,
- 3) 60% podstawy wymiaru, o której mowa w § 5 – o ile okres zatrudnienia referendarza sądowego przed śmiercią, obliczony zgodnie z zasadami określonymi w § 2 wyniósł powyżej 5, a poniżej 15 lat,
- 4) 50% podstawy wymiaru, o której mowa w § 5 – o ile okres zatrudnienia referendarza sądowego przed śmiercią, obliczony zgodnie z zasadami określonymi w § 2 wyniósł poniżej 5 lat.

§ 15. W razie zbiegu prawa do uposażenia rodzinnego z prawem do emerytury lub renty, na wniosek uprawnionego, przysługuje albo uposażenie rodzinne, albo emerytura lub renta.

§ 16. Do uposażenia rodzinnego przysługuje dodatek dla sierot zupełnych w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Uzasadnienie

Istnieje zasadnicza potrzeba wprowadzenia nowego uregulowania dotyczącego uprawnień emerytalno-rentowych referendarzy sądowych, jak również świadczeń rodzinnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla najbliższych członków rodzin referendarzy w wypadku śmierci referendarza. Zakładane rozwiązania zakładają

pozostanie referendarzy sądowych w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych, finansowanym przez Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, wprowadzają jednak pewne modyfikacje w sposobie wyliczania przysługujących uprawnień emerytalno-rentowych. Postulowane rozwiązania prawne dotyczące emerytury i renty referendarza sądowego opierają się na rozwiązaniach przyjętych w ustawie z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz. U. 2018 poz. 132 z późn. zm.).

Potrzeba nowych uregulowań wynika z konieczności ustabilizowania kadry referendarskiej i utrzymania w systemie wymiarze sprawiedliwości najbardziej wartościowych i doświadczonych orzeczników. Jednocześnie, jak wynika z analizy przeprowadzonej przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Referendarzy Sądowych, wprowadzenie proponowanych rozwiązań nie wiązałoby się znacząco wyższymi kosztami dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Proponowane rozwiązanie nie będzie znacząco wpływać na wydatki Skarbu Państwa: zgodnie z uzyskaną informacją z Ministerstwa Sprawiedliwości (pismo z dnia 10.04.2025 r., DKO-IV.0820.34.2025), na dzień 2 kwietnia 2025 roku, **liczba referendarzy, którzy w ciągu najbliższych 10 lat osiągnie wiek emerytalny wynosi 193** (osoby urodzone w roku 1970 i wcześniej).

Podkreślenia wymaga, że mimo braku formalnego zakazu dodatkowego zatrudnienia referendarzy sądowych, wykonywanie przez nich dodatkowej pracy jest w praktyce bardzo utrudnione lub wręcz niemożliwe. Wynika to z funkcjonującego w wielu sądach zadaniowego czasu pracy oraz wysokich norm dotyczących ilości wykonywanej pracy. W zakresie podejmowania dodatkowego zatrudnienia istotne ograniczenia wynikają także z art. 11 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 577) w związku z art. 152 § 1 u.s.p. W praktyce nie istnieje możliwość podjęcia dodatkowego zatrudnienia przez referendarzy sądowych a co za tym idzie uzyskania dochodów, które mogłoby być przeznaczone na godne wysokich urzędników państwowych zabezpieczenie. Ponadto w części unormowań prawnych dotyczących profesji referendarza sądowego zauważyć można rozwiązania charakterystyczne dla funkcjonariuszy służb mundurowych. Konstrukcja zatrudnienia referendarzy sądowych, która po części skonstruowana jest na wzór zatrudnienia sędziego sądu powszechnego lub prokuratora po części zaś czerpie z modelu zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych pozbawiona jest szczególnych uprawnień emerytalnych i rentowych w sytuacji gdzie zarówno sędziowie, prokuratorzy jak i funkcjonariusze takie szczególne uprawnienia posiadają.

W aktualnie obowiązujących unormowaniach brak jest szczególnych regulacji prawnych odnoszących się do uprawnień emerytalnych i rentowych referendarzy sądowych. W kwestii tej zastosowanie znajdzie więc ogólna regulacja zawarta w ustawie z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej ustawa UER).

W obowiązującym stanie prawnym warunkiem nabycia prawa do emerytury przez referendarza sądowego jest spełnienie ogólnego warunku posiadania statusu ubezpieczonego oraz osiągnięcie wieku emerytalnego (60 lat – kobieta i 65 lat – mężczyzna). **Proponowane rozwiązania nie wprowadzają modyfikacji w zakresie wieku emerytalnego.** Wysokość emerytury obliczanej według aktualnych zasad stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy jej obliczenia przez tzw. średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony zdecyduje się przejść na emeryturę (art. 26 UER).

Na podstawę obliczenia emerytury składają się: 1) zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne, które są zapisane na indywidualnym koncie ubezpieczonego, 2) zwaloryzowany kapitał początkowy, 3) jeśli ubezpieczony jest członkiem OFE - środki, zapisane na subkoncie w ZUS (w tym również te przeniesione z otwartego funduszu emerytalnego), z uwzględnieniem ich waloryzacji.

W obecnym rozwiązaniu wysokość emerytury zależy m.in. od kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne opłaconych i zwaloryzowanych za okresy po 31 grudnia 1998 roku oraz od długości aktywności zawodowej, im dłuższy okres pracy tym kwota składek indywidualnym koncie ubezpieczonego jest większa.

Proponowane rozwiązania zachowują opisaną powyżej zasadę ogólną polskiego systemu emerytalno-rentowego zakładającą wzrost świadczeń w miarę wzrostu przepracowanego stażu pracy, wprowadzają jednak pewne modyfikacje wzorowane na systemie zabezpieczenia społecznego funkcjonariuszy służb mundurowych.

Projekt przewiduje rozwiązanie, zgodnie z którym prawo do emerytury przysługuje po przepracowaniu łącznie na stanowisku referendarza sądowego i starszego referendarza sądowego okresu co najmniej 25 lat. Do okresu tego zalicza się wcześniejsze zatrudnienie na stanowisku etatowego aplikanta sądowego, aplikanta referendarskiego, asystenta sędziego lub asystenta prokuratora, a także okres odbytej aplikacji ogólnej odbytej na podstawie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, pozaetatowej aplikacji sędziowskiej, aplikacji referendarskiej, aplikacji sędziowskiej lub aplikacji prokuratorskiej.

Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem, emerytura referendarza sądowego wynosi:

- 1) 25% podstawy jej wymiaru, oraz
- 2) po 2% podstawy jej wymiaru za każdy rok pracy, o której mowa w § 2,
- 3) po 2% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzedzających pracę, o której w mowa w § 2,
- 4) po 1% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych związanych z pracą odbywaną równolegle z pracą, o której mowa w § 2,

5) po 1% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Powyższe rozwiązanie uwzględnia fakt, iż emerytura referendarza sądowego powinna być tym wyższa, im większy ma on staż pracy. Proponowane rozwiązanie uwzględnia także okoliczność, iż poza okresem pracy jako referendarz sądowy lub inny w szeroko rozumianym wymiarze sprawiedliwości, referendarz może mieć okres składkowy poprzedzający pracę w wymiarze sprawiedliwości lub związany z pracą wykonywaną równoległe do pracy referendarza (w szczególności w ramach działalności dydaktycznej). Wymiar emerytury powinien być także częściowo uzależniony od tzw. okresów nieskładkowych, np. okresu urlopu wychowawczego.

Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem, podstawę wymiaru emerytury stanowi suma:

- 1) średniego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego referendarza sądowego, o którym mowa w art. 151b § 1 lub § 2,
- 2) średniego miesięcznego dodatku funkcyjnego, o którym mowa w art. 151a § 8,
- 3) średniego miesięcznego dodatku specjalnego, o którym mowa w art. 78 § 3 w zw. z art. 151a § 7,
- 4) średniego miesięcznego dodatku za długoletnią pracę, o którym mowa w art. 151b § 2a,
- 5) nagród jubileuszowych, o których którym mowa w art. 151b § 2a,
- 6) średniego miesięcznego dodatku funkcyjnego, o którym mowa w art. 151b § 2c - z ostatnich 10 lat pracy przed dniem przejścia na emeryturę.

W połączeniu z faktami iż: 1) referendarz może uzyskać emeryturę co najmniej po przepracowaniu 25 lat w wymiarze sprawiedliwości, 2) emerytura referendarza zasadniczo wynosi 25% podstawy jej wymiaru oraz 2% za każdy pełny przepracowany rok w wymiarze sprawiedliwości, zasadniczo wysokość emerytury referendarskiej kształtować się będzie na poziomie 75% średnich świadczeń pracowniczych uzyskanych przez referendarza w ostatnich 10 lat pracy przed przejściem na emeryturę. Jest to rozwiązanie na tyle atrakcyjne, że powinno pozwolić na utrzymanie w zawodzie doświadczonej kadry referendarskiej. Jednocześnie **nie stanowi bezpośredniego nawiązania do sędziowskiego stanu spoczynku**, ponieważ: 1) w przeciwieństwie do tego ostatniego nie jest finansowane ze Skarbu Państwa lecz z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, 2) stanowi wartość niższą, gdyż nawiązuje nie do ostatniego uposażenia sędziowskiego (które zwykle jest najwyższe), lecz do średniej świadczeń uzyskiwanych przez referendarza w ostatnich 10 latach pracy (co stanowi nawiązanie do rozwiązań przewidzianych w przepisach o emeryturach służb mundurowych).

W przypadku renty referendarskiej z powodu trwałej niezdolności do pracy, przyjęto rozwiązanie, w którym wysokość świadczenia jest niższa od świadczenia emerytalnego. Jeśli idzie o świadczenia rodzinne dla osób najbliższych referendarza w przypadku jego śmierci przyjęto rozwiązanie, w którym jego wysokość jest uzależniona od dwóch czynników: 1) liczby najbliższych osób uprawnionych, 2) stażu przepracowanej pracy –

im więcej lat przepracował referendarz przed śmiercią, tym wyższe świadczenie dla osób najbliższych.

Art. 2

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. ...) w art. 115 § 13 pkt 3 po słowie: „prokurator” dodaje się słowa: „referendarz sądowy”.

Uzasadnienie:

Proponowana zmiana nie ma charakteru normatywnego – już dzisiaj referendarza sądowego bez wątpienia uznać można za funkcjonariusza publicznego w rozumieniu ustawy – Kodeks karny. Referendarze sądowi są bowiem pracownikami organu państwowego, jakim jest sąd. Zmiana ma jednak na celu wyraźne zaakcentowanie, że referendarze są odrębną – oprócz sędziów i asesorów sądowych – grupą orzeczników. Zmiana ta pozwoli na jednoznaczne wskazanie zakresu odpowiedzialności karnej referendarzy za przestępstwa indywidualne, których podmiotem może być jedynie funkcjonariusz publiczny (np. art. 231 § 1-3 k.k.), jak i zakresu ich prawnokarnej ochrony podczas i/lub w związku z wykonaniem przez nich obowiązków służbowych (np. art. 222 § 1 k.k., art. 223 § 1-2 k.k., art. 226 § 1 k.k.).

Art. 3

1. Zakres czynności referendarzy sądowych obowiązujący w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy zachowuje moc, jednak w terminie 3 miesięcy od tego dnia prezes sądu dostosuje go do wymogów art. 151b § 2d–2f.
2. Postępowania dotyczące okresowych ocen referendarzy sądowych wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ulegają umorzeniu z mocy prawa.

Art. 4

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.